

ग्रंथमालिका ‘धर्माचरण’ : खंड १

सोळा संस्कार

आदर्श आणि साधनामय जीवन यांचे बीज !

मराठी (Marathi)

संकलक

हिंदु राष्ट्र-स्थापनेचा उद्घोष करणारे
सच्चिदानंद परब्रह्म डॉ. जयंत बाळाजी आठवले
पू. संदीप गजानन आळशी

सनातन संस्था

एप्रिल २०२३ पर्यंत सनातनच्या ३६० ग्रंथांच्या मराठी, हिंदी, इंग्रजी, गुजराती, कन्नड, तमिळ, तेलुगु, मल्ल्याळम्, बंगाली, ओडिया, आसामी, गुरुमुखी, सर्वियन, जर्मन, स्पॅनिश, फ्रेंच आणि नेपाळी या १७ भाषांत ९३ लाख ३९ सहस्र प्रती !

ग्रंथाच्या संकलकांचा परिचय

सच्चिदानंद परब्रह्म डॉ. जयंत आठवले
यांच्या अद्वितीय कार्याचा संक्षिप्त परिचय

१. अध्यात्मप्रसारार्थ ‘सनातन संस्थे’ची स्थापना
२. शीघ्र ईश्वरप्राप्तीसाठी ‘गुरुकृपायोग’ या साधनामार्गाची निर्मिती : गुरुकृपायोगानुसार साधना करून २०.४.२०२३ पर्यंत १२३ साधक संत झाले, तर १,०८९ साधकांची संतत्वाच्या दिशेने वाटचाल चालू आहे.
३. आचारधर्मपालन, देवता, साधना, आदर्श राष्ट्रचना, धर्मरक्षण आदी विविध विषयांवर विपुल ग्रंथ-निर्मिती
४. हिंदुत्ववादी नियतकालिक ‘सनातन प्रभात’चे संस्थापक-संपादक
५. हिंदु राष्ट्राच्या (ईश्वरी राज्याच्या) स्थापनेचा उद्घोष (वर्ष १९९८)
६. ‘हिंदु राष्ट्र’च्या स्थापनेसाठी संत, संप्रदाय, हिंदुत्ववादी आर्दंचे संघटन आणि त्यांना दिशादर्शन !

(संपूर्ण परिचयासाठी वाचा – www.Sanatan.org)

** ----- **

सच्चिदानंद परब्रह्म डॉ. आठवले यांचे साधकांना आश्वासन !

स्थूल देहा असे स्थळकाळाची मर्यादा ।
 कैसे भ्रम सर्वदा सर्व ठारी ॥
 सनातन धर्म माझे नीत रूप ।
 त्या रूपे सर्वने उमाहे सदा ॥ - जयंत आठवले ३१८८०
 १५.५.१९९४

** ----- **

पू. संदीप गजानन आळशी यांचा परिचय

सनातनच्या ग्रंथांच्या निर्मितीची सेवा करण्यासह राष्ट्रजागृती आणि धर्मप्रसार करणारे प्रसारसाहित्य (उदा. सनातन पंचांग, धर्मशिक्षण फलक इत्यादी) यांसाठी लेखन करतात. साधना, राष्ट्र अन् धर्म यांसंबंधी नियतकालिक ‘सनातन प्रभात’मधून प्रबोधनपर लेखनही करतात.

ग्रंथाची अनुक्रमणिका

(काही वैशिष्ट्यपूर्ण मथले खाली दिले आहेत.)

क. प्रस्तुत ग्रंथाचे असामान्यत्व लक्षात घ्या !	८
क. ग्रंथाचे मनोगत	११
१. व्युत्पत्ती आणि अर्थ	१२
२. महत्त्व	१३
२ अ. सोळा संस्कारांमागील तत्त्वज्ञान आणि विज्ञान	१३
२ आ. पोषण, संवर्धन आणि रक्षण करणाऱ्या संस्कारांचा विधवंस म्हणजेच संस्कारहीनता !	१३
२ इ. जीवन सुखमय होण्यासाठी संस्कार आवश्यक	१३
२ ऊ. वैदिक संस्कृतीच्या महानतेचे प्रतीक !	१५
२ ए. संस्कारांचे तौलनिक महत्त्व	१६
३. अधिकार (संस्कार कोणाचे करतात ?)	१७
४. पद्धत	१८

५. आधारविधि		२०
५ अ. श्री गणपतिपूजन	५ आ. पुण्याहवाचन	२०
५ इ. मातृकापूजन	५ ई. नांदीश्राद्ध	२६
६. संस्कार		२९
६. १. गर्भाधान (ऋतूशांती)		२९
६. २. पुंसवन		३३
६. ३. सीमंतोन्नयन		३६
६. ४. जातकर्म (जन्मविधि, पुत्रावण)		३७
६. ५. नामकरण		३८
६. ६. निष्क्रमण (घराबाहेर नेणे)		४७
६. ७. अन्नप्राशन		४८
६. ८. चौलकर्म (चूडाकर्म, शेंडी ठेवणे)		४९
६. ९. उपनयन (ब्रतबंध, मुंज)		५०
६. १०. मेधाजनन (पळसोल्याचा विधि)		६७
६. ११. महानाम्नीब्रत	६. १२. महाब्रत	६८
६. १३. उपनिषद्ब्रत		६८
६. १४. गोदानब्रत (केशान्तसंस्कार)		६९
६. १५. समावर्तन (सोडमुंज)		७०
६. १६. विवाह		७२
अ. काही आनुषंगिक सूत्रे		९३
अ. ‘विवाहसंस्कारा’संबंधी टीका किंवा अयोग्य विचार व त्यांचे खंडण		९५
अ. संकलकांचा वैज्ञानिक दृष्टीकोन		१००

परात्पर गुरु डॉ. जयंत आठवले यांच्या ‘सच्चिदाननंद परब्रह्म’ या उपाधीविषयी विवेचन !

‘१३.७.२०२२ पासून ‘सप्तर्षी जीवनाडीपट्टी’च्या वाचनाच्या माध्यमातून सप्तर्षीनी आज्ञा केल्याप्रमाणे परात्पर गुरु डॉ. आठवले यांना ‘सच्चिदाननंद परब्रह्म’ ही उपाधी लावण्यात येत आहे. त्यापूर्वी त्यांना ग्रंथांमध्ये ‘प.पू.’ आणि ‘परात्पर गुरु’ या उपाध्यांनी संबोधले आहे. यानुसार ग्रंथाच्या मुख्यपृष्ठावर आणि ग्रंथात तसा तसा उल्लेख केला आहे.

सनातनच्या दोन सदगुरुंच्या नावांच्या आधी विशिष्ट आध्यात्मिक उपाधी लावण्यामागील कारण

जीवनाडीपट्टी-वाचनाद्वारे सप्तर्षीनी केलेल्या आज्ञेनुसार १३.५.२०२० पासून सदगुरु (सौ.) बिंदा नीलेश सिंगबाळ यांना ‘श्रीसत्‌शक्ति (सौ.) बिंदा नीलेश सिंगबाळ’ आणि सदगुरु (सौ.) अंजली मुकुल गाडगीळ यांना ‘श्रीचित्‌शक्ति (सौ.) अंजली मुकुल गाडगीळ’ असे संबोधले जात आहे. या संतद्वयी सच्चिदाननंद परब्रह्म डॉ. आठवले यांच्या आध्यात्मिक उत्तराधिकारी आहेत.

सण-उत्सव धर्मशास्त्रानुसार साजरे करण्यास सांगणारा सनातनचा ग्रंथ !

सण साजरे करण्याच्या योग्य पद्धती आणि शास्त्र

- क॒ सण धर्मशास्त्रानुसारच का साजरे करावेत ?
- क॒ गुढीपाडवा हा सान्या जगाचा वषरिंभ का आहे ?
- क॒ अक्षय्य तृतीया हा सण कसा साजरा करावा ?
- क॒ दसरा, मकरसंक्रांत आदी सणांचे महत्त्व काय ?

